

Rapport

Klacht

Verzoeker klaagt over de wijze waarop hij en zijn echtgenote door een met naam genoemde medewerker van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) in het kader van een veiligheidsonderzoek op 8 en 9 maart 2006 zijn bejegend. Verzoeker stelt dat hij door de betreffende medewerker op uiterst agressieve en intimiderende wijze is verhoord en dat aan hem grievende vragen zijn gesteld.

Beoordeling Bevindingen

1. Verzoeker vervulde een vertrouwensfunctie bij het ministerie van Defensie. Om deze functie te kunnen vervullen is een Verklaring van Geen Bezwaar noodzakelijk. Als gevolg van het feit dat verzoeker op 16 september 2005 is getrouwd met een vrouw uit Kyrgystan diende er een hernieuwd veiligheidsonderzoek plaats te vinden. Op 8 en 9 maart 2006 vond er ten aanzien van verzoeker een veiligheidsonderzoek plaats door medewerkers van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

2. Verzoeker was het niet eens met de wijze waarop hij door een van deze medewerkers van de MIVD tijdens het veiligheidsonderzoek was bejegend. Hij diende hierover in april 2006 een klacht in bij de minister van Defensie. In zijn brief merkte hij het volgende op:

"...Op 16 september 2005 is klager in Bishkek, de hoofdstad van Kyrgyzstan, in het huwelijk getreden met een vrouw afkomstig uit Kyrgyzstan. Als gevolg hiervan diende er een nieuw veiligheidsonderzoek door de MIVD ten aanzien van hem plaats te vinden.

Een onderdeel van dit onderzoek waren gesprekken met een tweetal functionarissen van de MIVD met klager en diens echtgenote.

Deze gesprekken hebben op 8 en 9 maart 2006 plaatsgevonden. De twee interviewers van de MIVD waren majoor Y en adjudant Z. De klacht richt zich met name op de wijze waarop adjudant Z, hierna te noemen beklagde, zich jegens klager en diens echtgenote heeft gedragen.

Alvorens inhoudelijk in te gaan op de klacht wil klager opmerken dat hij op de dagen van de gesprekken nog ziek thuis was, herstellende van een hartinfarct. Eerst op 10 maart 2006 heeft de bedrijfsarts klager, zij het voor halve dagen, geschikt bevonden om op 13 maart 2006 weer voorzichtig aan het werk te gaan. Gelet op de wijze waarop de gesprekken zijn verlopen en de inhoud daarvan, behoeft het geen betoog dat de gesprekken met klager, die anderhalve dag hebben geduurd en met diens echtgenote een middag, een sterke wissel op klager hebben getrokken. Temeer vanwege het feit dat er vooraf niet was medegedeeld hoe lang de gesprekken zouden gaan duren en verder omdat was nagelaten te informeren of klager vanwege zijn ziekte weer volledig aan het werk was en in staat was zulke gesprekken te voeren.

De wijze waarop het interview heeft plaatsgevonden heeft klager als zeer krenkend ervaren. Klager had de indruk dat hij als een misdadiger werd verhoord; de vraagstelling was uiterst agressief en intimiderend. Klager tekent hierbij aan dat majoor Y zich correct heeft opgesteld. Beklaagde daarentegen, die het gesprek leidde en de vragen stelde, gedroeg zich met zijn "koude oorlog" mentaliteit zeer onbehoorlijk. Aan het begin van het interview werd klager medegedeeld dat hij volledig moest meewerken en overal op moest antwoorden anders kon er niet bepaald worden of er een veiligheidsmachtiging aan klager kon worden afgegeven.

Ter informatie kan klager u mededelen dat hij, voorafgaand aan zijn reis naar Kyrgyzstan en zijn voornemen aldaar in het huwelijk te treden, telefonisch contact had gezocht met de MIVD in Den Haag om te vragen of er ten aanzien van hem restricties bestonden om daar naar toe te reizen en te huwen. Klager werd medegedeeld dat er geen belemmeringen waren. (Later heeft klager dit opnieuw gevraagd en wederom hetzelfde antwoord ontvangen). Beklaagde, met wie klager in de afgelopen jaren contact heeft gehad over uiteenlopende veiligheidsaspecten, was hierover duidelijk op zijn teentjes getrapt omdat hij vond dat klager hem had moeten bellen en beklagde om toestemming had moeten vragen. Beklaagde liet dit ook duidelijk merken. Beklaagde ziet klagers telefoontje naar de MIVD als uiterst verdacht (helaas weet klager niet meer de naam van de persoon met wie hij had gesproken). Volgens beklagde heeft klager veel te verbergen omdat hij hem niet op de hoogte had gebracht. Beklaagde noemde dit een zwart gat in klagers uitstekende staat van dienst. Klager weet niet hoe de beklagde tot deze conclusie is kunnen komen. Klager beschouwt het wel als een uiterst zware beschuldiging zonder enige bewijsvoering.

Het interview startte met vragen over hoe klager zijn echtgenote had ontmoet. Hierop heeft klager geantwoord dat hij haar in Stavanger waar hij werkzaam is, heeft ontmoet op de cursus Noors.

Beklaagde was uiterst geïnteresseerd hoe de relatie zich had ontwikkeld en wilde weten of klager meteen al een seksuele relatie had met zijn echtgenote. Hoewel klager deze vraag zeer grievend vond en niet passend, heeft hij de vraag wel beantwoord. Klager voelde zich hierbij uiterst onplezierig en gekwetst om intieme aspecten met betrekking tot zijn relatie aan beklagde te moeten vertellen. Klager heeft hierover in een later stadium contact opgenomen met een collega, (...), die zelf ook bij de MIVD heeft gewerkt. Hij vertelde klager dat dit soort vragen, vanwege het erg diep ingrijpen in iemands privacy, uit den boze zijn en absoluut niet zijn toegestaan.

Verder werd om de haverklap door beklagde benadrukt dat klager nu een groot risico was, gelet op het feit dat klager met iemand uit het voormalige Warschau Pact is getrouwd en dat klager op een uiterst gevoelige NAVO positie is geplaatst.

Klagers echtgenote heeft een verblijfsrecht in Noorwegen op grond van het NAVO statusverdrag, waarin dependants deze status wordt verleend voor de periode dat de

partner is geplaatst op het NAVO hoofdkwartier. Noorwegen heeft dit tot nu toe niet in het paspoort van de betrokken personen vermeld. Hierover is wel overeenstemming bereikt met het Noorse MOD en de Noorse Immigratie dienst. Het hoofd van de politie heeft in overleg met de immigratiedienst een interim oplossing voorgesteld, in die zin dat de betrokken personen een werkvergunning krijgen, welke in het paspoort wordt vermeld. Hierdoor is reizen in het Schengen gebied mogelijk. Klagers echtgenote is op 27 september 2005 tezamen met klager naar Noorwegen gereisd op een visum afgegeven door de Nederlandse ambassade te Almaty voor een periode van 3 maanden. Vanaf het moment dat klagers echtgenote met klager is getrouwd, heeft zij ook de afgeleide NAVO status. Bovendien bezit klagers echtgenote een verklaring van het NAVO hoofdkwartier dat zij klagers dependant is en heeft zij een NATO ID verstrekt gekregen. Op 27 februari 2006 heeft klagers echtgenote daarenboven een werkvergunning gekregen. Gesteld kan dan ook worden dat haar verblijf in Noorwegen volkomen legaal is.

Echter tijdens de gesprekken beschuldigde beklagde klager ervan dat hij bewust zijn echtgenote illegaal naar Noorwegen had laten komen en doen verblijven. Deze beschuldiging raakt, gelet op het voorgaande, kant noch wal. Klager heeft dit als een grove aanval op zijn integriteit ervaren.

Het volgende punt waarmee beklagde klager zeer heeft gegriefd, is zijn opmerking met betrekking tot een oude vriendin waarmee klager in 2004 omgang had. Deze "relatie/vriendschap" is als gevolg van diverse redenen beëindigd. Beklaagde voegde klager evenwel toe dat hij er beter aan zou hebben gedaan om in 2004 niet naar Stavanger te gaan, maar met FLO te gaan en dan met die vriendin te gaan samenwonen. Zij had dan gewoon kunnen blijven werken en klager had dan gezellig thuis kunnen zitten. Deze onzinnige, niet relevante opmerking van de beklagde heeft klager, zoals hiervoor reeds vermeld, zeer gegriefd. Bovendien werpt beklagde zich hier ten onrechte op als een relatie therapeut die wel even voor klager zou bepalen hoe hij zijn leven moest inrichten. Naar de mening van klager is beklagde hiertoe niet gerechtigd, noch heeft hij hiervoor de juiste scholing gevolgd

Vervolgens vroeg beklagde of klager gokverslaafd was, hetgeen klager ten stelligste ontkennend heeft beantwoord. Deze vraag stelde beklagde omdat hij op de PC van de hiervoor genoemde vriendin een icoontje had ontdekt met de naam "Casino", waarmee een link gemaakt kan worden naar online gambling. Desgevraagd had die (ex)vriendin verklaart dat zij niet gokte maar dat het icoontje door klagers toedoen op haar computer terecht was gekomen. Klager heeft beklagde uiteengezet dat zijn toenmalige vriendin muziek wilde downloaden en dat klager daarvoor voor haar het programma KaZaa had gedownload en op haar computer had geïnstalleerd. Helaas komt bij het downloaden van een dergelijk programma vaak "spam" of andere ongewenste programma's mee, die zichzelf tijdens het installeren van het oorspronkelijk gedownloade programma ook (mede)installeren. Casino is een van die ongewenste programma's die zich ongevraagd op de PC installeren. Het feit dat beklagde er zonder meer vanuit ging dat klager

gokverslaafd zou zijn, heeft klager bijzonder gegriefd.

Verder is door beklagde op discriminerende wijze gesproken over de achtergrond en herkomst van klagers echtgenote. Steeds maar weer kwam de door beklagde geuite verdenking naar voren dat het om een nephuwelijk zou gaan. Aan klagers echtgenote vroeg beklagde wie haar met de opdracht om klager in te palmen naar Noorwegen had gestuurd. Naast het feit dat deze verdenking van beklagde geheel onwaar is, behoeft het geen betoog dat beklagde met deze verdenking, klager, en met klager zijn echtgenote, intens heeft beledigd. Bovendien werd klagers echtgenote door de beklagde duidelijk te verstaan gegeven dat Nederland niet vriendelijk tegenover haar zal zijn. Deze stelling onderbouwde beklagde echter op geen enkele wijze.

Het directe gevolg van de wijze van optreden van beklagde ten opzichte van zowel klager als diens echtgenote is dat klagers echtgenote nu in een depressie verkeert. Zij heeft het vertrouwen in de Nederlandse samenleving verloren. Zij is gestopt met haar cursus Nederlandse taal en cultuur en weigert ook verdere contacten met de Nederlandse gemeenschap alhier.

Op 23 maart 2006 vond er een bijeenkomst plaats waarin de twee personen die klager na de hartaanval op 04 januari 2006 gereanimeerd hebben een "Letter of Appreciation" van de Lgen van Uhm kregen uitgereikt. Klagers echtgenote weigerde hier bij aanwezig te zijn. Dit toont aan hoe diep zij gekwetst is door de behandeling van beklagde.

Klager heeft de hiervoor beschreven handelwijze van beklagde als discriminerend, intimiderend en zeer krenkend ervaren.

Gelet hierop heeft klager dan ook gemeend gebruik te moeten maken van zijn recht om een klacht in te dienen..."

3.1. De minister van Defensie deelde verzoeker bij brief van 12 maart 2007 mee, dat er naar aanleiding van de klacht van verzoeker advies was ingewonnen bij de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. De Commissie van Toezicht had op 1 februari 2007 aan hem advies uitgebracht. De minister kon zich vinden in het advies van de Commissie van Toezicht.

3.2. Het bijgevoegde advies van de Commissie van Toezicht luidt als volgt:

"...Klacht

De klacht richt zich op de wijze waarop een functionaris van de MIVD (verder: beklagde) zich tijdens gesprekken in het kader van een veiligheidsonderzoek jegens klager en diens echtgenote heeft gedragen. Naar aanleiding van het huwelijk van klager met een vrouw uit Kirgizië (de huidige echtgenote van klager) vond een hernieuwd veiligheidsonderzoek plaats. Er werden op 8 en 9 maart 2006 drie gesprekken gevoerd met klager gedurende

anderhalve dag en een gesprek met diens echtgenote. Deze gesprekken werden gevoerd door een tweetal veiligheidsonderzoekers van de MIVD, waarbij beklaagde het overgrote deel van het gesprek voerde en de andere veiligheidsonderzoeker (de meerdere van beklaagde) een passieve, voornamelijk luisterende rol vervulde.

Klacht 1

Klager stelt dat verzuimd is bij hem te informeren of hij vanwege zijn ziekte - klager was herstellende van een hartinfarct - weer volledig aan het werk was en in staat was dergelijke gesprekken te voeren en dat er van tevoren niet was meegedeeld hoe lang de gesprekken zouden duren.

Klacht 2

Gedurende het gesprek heeft beklaagde zich meerdere malen negatief en/of beschuldigend uitgelaten over het gedrag van klager en de situatie waarin deze verkeerde. Beklaagde had zich duidelijk van tevoren een beeld gevormd van klager en plaatste zijn opmerkingen als gevolg daarvan niet vragenderwijs maar stellenderwijs. Klager heeft de vraagstelling van beklaagde ervaren als uiterst agressief en intimiderend, de wijze waarop het gesprek verliep als zeer krenkend en een bepaalde beschuldiging in het bijzonder als een grove aanval op zijn integriteit. Klager heeft de handelwijze van beklaagde in het algemeen ervaren als discriminerend, intimiderend en zeer krenkend.

Klager heeft de volgende concrete punten genoemd:

Klager stelt dat hij direct vanaf het begin onder druk werd gezet om te antwoorden. Hem werd bij aanvang van het gesprek op dreigende wijze te kennen gegeven dat wanneer hij niet zou antwoorden op de vragen, er geen Verklaring van Geen Bezwaar kon worden afgegeven omdat er geen goede analyse zou kunnen worden gemaakt. (2.1)

Beklaagde stelde dat klager iets te verbergen moest hebben daar deze hem niet had gebeld op het moment dat hij van plan was te gaan trouwen met zijn huidige echtgenote. Beklaagde noemde de periode waarin hij en klager geen contact hebben gehad een zwart gat. (2.2)

Beklaagde noemde klager tevens meerdere malen een groot risico. (2.3)

Ook heeft beklaagde gezegd, dat klager niet goed bij zijn hoofd was om te trouwen met iemand uit het voormalige Warschaupact, "onze vijanden" in de woorden van beklaagde. Beklaagde stelde dat klager in een supervertrouwelijke NAVO-positie werkzaam was en dat een dergelijk huwelijk dan echt niet kon. (2.4)

Beklaagde heeft meerdere malen aangegeven dat hij niet geloofde dat het een huwelijk uit liefde betrof. De gedachte dat vrouwen uit het Oostblok enkel uit zijn op het verkrijgen van

een verblijfsvergunning kwam letterlijk terug in de vraagstelling van beklaagde. (2.5)

Daarnaast beschuldigde beklaagde klager ervan dat diens echtgenote illegaal naar Noorwegen was gekomen. (2.6)

Ten aanzien van een vorige relatie van klager maakte beklaagde de opmerking dat klager het beter bij zijn vorige relatie had kunnen houden zodat er nu geen problemen zouden zijn geweest. (2.7)

Ook suggereerde beklaagde dat klager gokverslaafd was. (2.8)

Gedurende de gesprekken heeft beklaagde voorts telkens weer jegens klager aangegeven zijn verklaringen niet te geloven. (2.9)

In het bijzonder heeft klager de manier waarop beklaagde doorvroeg op seksuele details van zijn huidige relatie als zeer krenkend ervaren. Naar het idee van klager zijn dergelijke details niet relevant voor de MIVD in het kader van een veiligheidsonderzoek. (2.10)

Klacht 3

Klager stelt dat beklaagde zich in het gesprek met de echtgenote van klager intimiderend, discriminerend en zeer krenkend alsmede intens beledigend heeft gedragen.

Procedure klachtbehandeling:

De klacht heeft betrekking op de gesprekken van 8 en 9 maart 2006, waarvan drie met klager en één met de echtgenote van klager. De Commissie heeft eerst zowel klager als de twee betrokken veiligheidsonderzoekers (beklaagde en de andere veiligheidsonderzoeker) gehoord. De Commissie heeft met het oog op de concrete omstandigheden beide veiligheidsonderzoekers aangemerkt als één partij. Zij constateert dat de verklaringen van klager enerzijds en de veiligheidsonderzoekers anderzijds op een aantal punten tegenover elkaar staan.

Ten behoeve van het gedeelte van de klacht dat betrekking heeft op het gesprek met de echtgenote van klager heeft de Commissie de echtgenote van klager gehoord.

Na deze opmerkingen gaat de Commissie over tot de conclusies ten aanzien van de drie punten van de klacht.

Conclusies:

Klacht 1

De Commissie stelt vast dat de veiligheidsonderzoekers in dit opzicht de nodige zorgvuldigheid aan de dag hebben gelegd en er geen reden was aan te nemen dat klager

niet in staat was dergelijke gesprekken te voeren. Van klager mag mede worden verwacht dat hij zelf zal aangeven wanneer de gesprekken naar zijn mening te belastend voor hem zijn. Van de veiligheidsonderzoekers mag worden verwacht dat zij tijdens de gesprekken informeren of klager nog steeds in staat is het gesprek te voeren. Het was beter geweest wanneer de veiligheidsonderzoekers dit in het onderhavige geval hadden gedaan. Nu de veiligheidsonderzoekers echter van tevoren meerdere malen geïnformeerd hebben naar de fysieke gesteldheid van klager en klager tijdens de gesprekken zelf niet heeft aangegeven dat de gesprekken belastend voor hem waren, kan er naar het oordeel van de Commissie niet worden gesproken van onbehoorlijkheid van de zijde van de veiligheidsonderzoekers.

Daar klager ermee bekend was dat er concrete feiten en omstandigheden ten grondslag lagen aan het instellen van het veiligheidsonderzoek en het dus geen standaard onderzoek betrof en daar klager bovendien van tevoren wist dat de gesprekken twee dagen zouden beslaan, mocht klager naar het oordeel van de Commissie verwachten dat de gesprekken zo lang zouden duren als het geval was. Daarbij is de MIVD niet gehouden van tevoren aan te geven hoe lang de gesprekken in het kader van een veiligheidsonderzoek zullen duren.

De Commissie adviseert klacht 1 ongegrond te verklaren.

Klacht 2

Het duiden van de situatie van klager als een veiligheidsrisico, het duiden van de tijd dat klager de MIVD niet heeft gecontacteerd als een zwart gat en het uiten van twijfels ten aanzien van de verklaringen van klager die niet overeenkwamen met de bevindingen uit het onderzoek passen naar het oordeel van de Commissie binnen een gesprek in het kader van dit concrete veiligheidsonderzoek. Met het oog op de gevoeligheid van de functie en de aanwijzingen die waren verkregen uit het onderzoek voorafgaande aan het gesprek paste een scherpe en waar nodig geconcretiseerde vraagstelling.

De mededeling dat er bij onvoldoende antwoorden geen Verklaring van Geen Bezwaar kan worden afgegeven, is feitelijk juist en niet ongewoon bij een veiligheidsonderzoek. De dreigende wijze waarop dit naar voren zou zijn gebracht, is door klager niet nader toegelicht.

Ten aanzien van de onderdelen 2.1, 2.2, 2.3 en 2.9 adviseert de Commissie de klacht ongegrond te verklaren.

De Commissie is van oordeel dat het vaststellen van het medicijngebruik en de aard van de verschillende relaties in het leven van klager (onderdeel 2.10) in het kader van de aanwijzingen die voorafgaande aan het gesprek waren verzameld mag worden beschouwd als relevant in het kader van dit veiligheidsonderzoek. Om voldoende duidelijkheid te krijgen over de omstandigheden kan het noodzakelijk zijn ten aanzien van deze

onderwerpen door te vragen. In het onderhavige veiligheidsonderzoek vormden deze zaken in het licht van het vaststellen van de kwetsbaarheid van klager belangrijke onderwerpen. In dit licht bezien konden de veiligheidsonderzoekers in redelijkheid oordelen dat doorvragen noodzakelijk was.

Ten aanzien van onderdeel 2.10 van de klacht adviseert de Commissie de klacht ongegrond te verklaren.

Met betrekking tot de overige onderdelen van de klacht komen de verklaringen van klager enerzijds en die van de veiligheidsonderzoekers anderzijds niet overeen. Er kan verder niet achterhaald worden hoe het gesprek op deze punten in werkelijkheid is verlopen.

Nu de verklaringen van klager enerzijds en die van de veiligheidsonderzoekers anderzijds niet overeenkomen en er verder niet achterhaald kan worden hoe het gesprek op dit punt in werkelijkheid is verlopen, kan de Commissie niet anders constateren dan dat de gegrondheid van de klacht ten aanzien van de onderdelen 2.4, 2.5, 2.6, 2.7 en 2.8 niet is komen vast te staan.

Klacht 3

De Commissie constateert ten aanzien van klacht 3 dat het door klager gestelde niet overeenkomt met de verklaring van zowel de veiligheidsonderzoekers als de echtgenote van klager. De echtgenote verklaart het gedrag van de veiligheidsonderzoekers tijdens het gesprek niet als intimiderend te hebben ervaren. Wel stelt zij dat de lichaamstaal en gebaren van beklagde getuigen van lacherigheid en ongeloof. Dit heeft zij niet nader toegelicht. Maar het oordeel van de Commissie biedt deze waarneming van de echtgenote van klager onvoldoende aanknopingspunten om te kunnen spreken van onbehoorlijkheid van de zijde van de veiligheidsonderzoekers.

De Commissie adviseert klacht 3 ongegrond te verklaren, met uitzondering van het hieronder beschreven onderdeel waarvan de gegrondheid niet is komen vast te staan.

Klager verklaart dat beklagde tegen de echtgenote van klager zou hebben *gezegd* dat de echtgenote niet welkom zou zijn in Nederland. De echtgenote verklaart anders. Beklaagde heeft volgens de echtgenote tijdens het gesprek niet gezegd dat Nederland niet vriendelijk zou zijn voor getuige of dat zij niet welkom zou zijn. Wel heeft de echtgenote zelf aan de veiligheidsonderzoekers verteld dat een vriend van klager niet met klager en zijn nieuwe echtgenote wilde praten omdat hij een afkeer had van mensen uit het Oostblok. Volgens de echtgenote zou beklagde hierop aan haar hebben gevraagd wat zij dan had gedacht. Indien dit laatste door de echtgenote gestelde werkelijk heeft plaatsgevonden, moet dit naar het oordeel van de Commissie als onbehoorlijk worden bestempeld. Nu de verklaringen van de echtgenote enerzijds en die van de veiligheidsonderzoekers anderzijds echter niet overeenkomen en er verder niet achterhaald kan worden hoe het

gesprek op dit punt in werkelijkheid is verlopen, kan de Commissie niet anders constateren dan dat de gegrondheid van de klacht op dit onderdeel niet is komen vast te staan.

Advies:

De Commissie adviseert klacht 1 ongegrond te verklaren. Ten aanzien van klacht 2 constateert zij dat de gegrondheid van de klacht ten aanzien van de onderdelen 2.4, 2.5, 2.6, 2.7 en 2.8 niet is komen vast te staan, terwijl de klacht ten aanzien van de onderdelen 2.1, Z2, 2.3, 2.9 en 2.10 ongegrond moet worden verklaard. De Commissie adviseert klacht 3 ongegrond te verklaren, met uitzondering van één onderdeel waarvan de gegrondheid niet is komen vast te staan.

4. Verzoeker kon zich met de reactie van de minister van Defensie naar aanleiding van zijn klacht niet verenigen. Op 2 juli 2007 wendde hij zich tot de Nationale ombudsman met het verzoek zijn klacht in behandeling te nemen. In zijn brief merkte hij onder meer het volgende op:

" Inhoudelijk wil ik met betrekking tot de bestreden beslissing het volgende naar voren brengen.

Ten aanzien van hetgeen door de commissie in haar advies is vermeld ten aanzien van klacht 1, wil ik opmerken dat ik van de senior Netherlands officer bij het Joint Warfare Centre te Stavanger (Noorwegen) hoorde dat er een veiligheidsonderzoek zou plaatsvinden. Ook had majoor Y, een van de twee MIVD-functionarissen, mij enige dagen voor het gesprek telefonisch benaderd over het feit dat er een gesprek zou plaatsvinden. Dat dit gesprek geen "standaardonderzoek" zou zijn en dat het gesprek twee dagen zou duren is mij echter niet verteld. Gedurende mijn loopbaan bij het Ministerie van Defensie hebben meerdere veiligheidsonderzoeken plaatsgevonden en geen van die onderzoeken duurde twee dagen, normaal duurde een dergelijk gesprek een halve dag. De stelling van de commissie dat ik derhalve had moeten weten dat het onderzoek twee dagen zou duren en dat het geen "standaardonderzoek" zou zijn, mist dan ook een feitelijke grondslag. Verder ik wil opmerken dat de MIVD-functionarissen vooraf bij mij niet hebben geïnformeerd over mijn gezondheidstoestand, ook tijdens de gesprekken hebben ze dat niet gedaan.

Zoals ik in mijn klaagschrift reeds heb vermeld is de wijze waarop de MIVD-functionaris, in casu adjudant Z, het gesprek voerde door mij als discriminerend, intimiderend en krenkend ervaren. De conclusie van de commissie ten aanzien van klacht 2 dat het duiden van mijn situatie als een veiligheidsrisico, het duiden van de tijd dat ik de MIVD niet had gecontacteerd als een zwart gat moet worden beschouwd en het uiten van twijfels ten aanzien van de verklaringen van mij die niet overeenkwamen met de bevindingen uit het onderzoek, passen binnen een gesprek in het kader van dit concrete veiligheidsonderzoek, mag dan in de visie van de commissie juist zijn, de commissie spreekt zich niet uit over de

wijze waarop deze onderwerpen door de functionaris van de MIVD werden gebracht. Ik vond de wijze waarop de functionaris zich gedroeg zeer onbehoorlijk, intimiderend en agressief. Een oordeel heeft de commissie hierover niet gegeven. De dreigende mededeling aan het begin van het gesprek en zeker de wijze waarop deze door de MIVD-functionaris werd gebracht dat ik volledig mee moest werken aan het onderzoek en overal antwoord op moest geven, anders zou er niet bepaald kunnen worden of er een veiligheidsmachtiging zou kunnen worden afgegeven, dient als toonzettend voor het gehele gesprek te worden beschouwd. De conclusie van de commissie dat dit door mij niet nader is toegelicht, begrijp ik dan ook niet. Het gehele gesprek verliep op de wijze zoals ik hiervoor reeds meerdere malen heb vermeld. De duiding "zwart gat" was overigens een conclusie van de MIVD-functionaris, die door hem was geponereerd en die hij verder ook niet heeft toegelicht.

Met betrekking tot de conclusie van de commissie zoals verwoord bij onderdeel 2.10 van het advies wil ik opmerken dat ingevolge het gestelde in het derde lid van artikel 13 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot religie, ras, gezondheid en seksuele leven niet mag plaatsvinden. Het stellen van vragen dienaangaande is mijns inziens dan ook niet geoorloofd.

De conclusie van de commissie ten aanzien van de onderdelen 2.4, 2.5, 2.6, 2.7 en 2.8 is voor mij ronduit teleurstellend. Juist deze mededelingen/opmerkingen van de MIVD-functionaris heb ik als zeer krenkend ervaren.

Ik blijf bij mijn mening dat de MIVD-functionaris zich ten opzichte van mijn echtgenote intimiderend, discriminerend, zeer krenkend alsmede beledigend heeft gedragen. De constatering van de commissie dat de verklaring van mijn echtgenote niet overeenstemt met hetgeen ik mijn klaagschrift heb vermeld, deel ik niet. Na de met mijn echtgenote gehouden hoorzitting heeft zij mij verteld dat de lichaamstaal en gebaren van de MIVD-functionaris getuigden van lacherigheid en ongeloof. Naar mijn idee is dit meer dan voldoende om aan te geven hoe de MIVD-functionaris zich ten opzichte van mijn echtgenote heeft gedragen. Een nadere toelichting is hierbij niet nodig. Ik wil hierbij nog opmerken dat mijn echtgenote min of meer gedwongen is om naar de hoorzitting te gaan, zij wilde in eerste instantie niet gaan. Ik vraag mij trouwens af of in dit kader de echtgenote gehoord had moeten/mogen worden,

Zoals ik hiervoor reeds naar voren heb gebracht is de commissie in haar advies voorbij gegaan aan de kern van de door mij ingediende klacht en is zij op essentiële zaken niet ingegaan. Daarnaast kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat het advies op een zodanige wijze is geschreven om de MIVD-functionaris niet af te vallen. Verder is de constatering van de commissie dat de gegrondheid van een aantal door mij in het beklag naar voren gebrachte feiten en omstandigheden niet is komen vast te staan, ronduit teleurstellend."

5. De minister van Defensie verwees de Nationale ombudsman in zijn reactie op de klacht van verzoeker naar zijn brief van 12 maart 2007 aan verzoeker en het advies van de Commissie van Toezicht. Tevens stelde de minister de Nationale ombudsman in de gelegenheid de verslagen van het horen van verzoeker, zijn echtgenote en de betrokken medewerkers van de MIVD alsmede het verslag van bevindingen van de Commissie van Toezicht in te zien. Omdat de klacht van verzoeker geen nieuwe elementen bevatte, maakte de betreffende medewerker van de MIVD geen gebruik om commentaar op de klacht te geven.

6.1. Tijdens een gesprek op 8 november 2007 tussen de substituut-ombudsman en medewerkers van de MIVD maakte de substituut-ombudsman gebruik van de hem geboden gelegenheid om de door de minister verstrekte inlichtingen te verifiëren.

6.2. Gelet op de vertrouwelijkheid van de door de minister van Defensie aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie, wordt een summiere weergave van de gesprekken met de betrokken medewerkers gegeven. Dit laat onverlet dat de Nationale ombudsman bij het geven van zijn oordeel uitgaat van de algehele door de minister aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie.

6.3. Uit het verslag van horen van majoor Y door de Commissie van Toezicht van 12 december 2006 blijkt onder meer dat het Y bekend was dat verzoeker op 4 januari 2006 een hartstilstand had overleefd. In de week van 20 tot 25 januari 2006 had verzoeker zich weer fit gemeld bij de MIVD. Een door de veiligheidsonderzoekers geraadpleegde arts had aangegeven dat bij een hartstilstand geen restschade optreedt. Er was dus in beginsel geen achteruitgang in de conditie van verzoeker. Op 27 februari 2006 had Y verzoeker gebeld en gevraagd hoe hij zich voelde. Er is toen een afspraak gemaakt voor 8 en 9 maart om met verzoeker en zijn echtgenote te spreken. Tevens was bij aankomst in Noorwegen geïnformeerd naar de hulpdiensten in geval verzoeker iets mocht overkomen tijdens het gesprek. Bij aanvang van het gesprek op 8 maart 2006 had Y verzoeker gevraagd naar zijn lichamelijke toestand. Verzoeker had aangegeven dat hij zich goed voelde. Voorts had Y verzoeker van te voren gezegd dat er waarschijnlijk twee of drie gesprekken met hem zouden worden gevoerd, afhankelijk van wat de gesprekken zouden opleveren. Normaal duurt een dergelijk gesprek minstens drie uur.

Y had verzoeker tevens uitgelegd dat hem een aantal vragen zou worden gesteld. Wanneer verzoeker deze vragen niet of onvoldoende zou beantwoorden, bestond het risico dat geen Verklaring van Geen Bezwaar kon worden afgegeven. Volgens Y was er bij het stellen van de vragen noch bij het doorvragen sprake geweest van een agressieve houding jegens verzoeker.

Y had Z nooit tegen verzoeker horen zeggen dat hij beter bij zijn vorige vriendin had kunnen blijven.

Om te weten op welk moment precies verzoeker een relatie was begonnen was aan hem gevraagd wanneer hij voor het eerst met zijn huidige echtgenote naar bed ging en of dat het moment was waarop ze een relatie hadden. Verder was er niet naar details gevraagd op seksueel gebied. De veiligheidsonderzoekers hadden eerder vastgesteld dat er op dat moment in het leven van verzoeker drie vrouwen een rol speelden, maar verkregen van verzoeker geen duidelijkheid over de precieze aard van deze relatie.

Y gaf verder aan dat ze verzoeker regelmatig op strenge wijze hadden moeten terugbrengen tot de kern van waar het om ging. Een vriendelijk woord was dan niet voldoende. Soms werd tegen verzoeker gezegd dat het erop leek dat hij niet helemaal de waarheid sprak.

Verzoeker waren vragen gesteld over gokken. Dit naar aanleiding van een link naar een website over gokken die de MIVD gevonden had op de computer van de vorige vriendin van verzoeker, waarop verzoeker indertijd werkte.

Verzoeker was nooit voor de voeten geworpen dat hij zou liegen, wel was de vraagstelling in het algemeen scherp van toon geweest en had de MIVD op een aantal punten die belangrijk waren voor het onderzoek doorgevraagd.

Ook ontkende Y dat de veiligheidsonderzoekers zowel jegens verzoeker als jegens zijn echtgenote kwalificaties betreffende het huwelijk van verzoeker met zijn echtgenote hadden afgegeven.

Y merkte verder op dat het gesprek met de echtgenote van verzoeker vrij ontspannen was verlopen. Na het gesprek had zij zich zeer opgelucht getoond, omdat ze niets vervelends had hoeven vertellen. Wel hadden de veiligheidsmedewerkers haar naar de reden van haar huwelijk gevraagd, dit om na te gaan of er sprake was van echte liefde of dat andere redenen een rol speelden.

6.4. Uit het verslag van horen van adjudant Z door de Commissie van Toezicht d.d. 12 december 2006 blijkt onder meer dat hij heeft verklaard dat de veiligheidsonderzoekers terdege rekening hadden gehouden met het feit dat verzoeker herstellende was van een hartstilstand. Majoor Y had verzoeker op 27 februari 2006 gebeld en verzoeker gevraagd hoe het met hem ging. Verzoeker gaf aan in staat te zijn het veiligheidsonderzoek te ondergaan. Bij de begroeting voorafgaande aan het eerste gesprek was verzoeker gevraagd naar zijn gezondheidstoestand. Tijdens het gesprek had verzoeker niet aangegeven dat hij zich niet goed voelde. Ook had Z tijdens het gesprek geen verslechtering van de gezondheid van verzoeker waargenomen.

Het eerste gesprek was rustig verlopen. Bij de detailvragen in de navolgende gesprekken werd de sfeer onprettiger op de momenten dat verzoeker geen duidelijke antwoorden gaf.

Z had verzoeker meegedeeld dat men over voldoende informatie moest beschikken teneinde een Verklaring van Geen Bezwaar te kunnen afgeven. Volgens Z had hij dit nooit op een dreigende of intimiderende wijze gedaan.

Volgens Z hadden de veiligheidsmedewerkers zich niet laten verleiden tot het beschuldigen van verzoeker. Z had zich altijd formeel gedragen. Voorts had verzoeker tijdens de gesprekken niet laten merken dat hij zich behandeld voelde als een verdachte. De prettige omgeving van de hotelkamer en de sfeer tijdens het gesprek gaven daar verder geen aanleiding toe.

Z herkende zich niet in de beschuldiging van verzoeker dat hij waardeoordelen had uitgesproken over het huwelijk van verzoeker en diens echtgenote. Volgens Z had dat ook geen enkel nut.

Verder merkte Z op dat het woord "seksueel" één keer was gevallen, namelijk om het moment te kunnen vaststellen waarop de relatie tussen verzoeker en zijn huidige echtgenote was begonnen. Om de kwetsbaarheid van verzoeker vast te kunnen stellen, was het van belang te weten te komen wanneer de relatie nu intiem werd en hoe het zich daarna had ontwikkeld. Toen verzoeker volhardde in zijn onduidelijkheid op dit punt, had Z gevraagd of er op een zeker moment reeds sprake was van een seksuele relatie. Z ging uitgebreid in op de ontwikkeling van de relatie omdat hij wilde uitsluiten dat er sprake was van een aanvallende buitenlandse dienst.

Z had niet gezegd dat verzoeker niet goed bij zijn hoofd zou zijn omdat hij trouwde met iemand uit het voormalige Warschaupact. Hij had ook niet gezegd dat een dergelijk huwelijk in verband met de positie van verzoeker niet kon. Z had verzoeker in het begin wel uitgelegd dat het huwelijk met iemand uit het voormalig Warschaupact reden was voor het instellen van het veiligheidsonderzoek.

Het gesprek met de echtgenote van verzoeker was rustig verlopen. De veiligheidsonderzoekers wilden vooral een algemeen beeld krijgen van de echtgenote. Z had nooit gezegd dat verzoekers echtgenote niet in Nederland welkom zou zijn of dat niemand haar in Nederland wilde hebben. Geen van de veiligheidsonderzoekers had aangegeven dat zij de verklaringen van de echtgenote niet geloofden.

6.5 Uit het verslag van het horen van verzoeker door de Commissie van Toezicht op 31 oktober 2006 blijkt niet van andere, voor de beoordeling van de klacht van belang zijnde punten dan die welke door verzoeker al naar voren zijn gebracht in zijn klachtbrief van april 2006 gericht aan de minister van Defensie en zijn verzoekschrift van 2 juli 2007 gericht aan de Nationale ombudsman.

6.6. Uit het verslag van het horen van de echtgenote van verzoeker door de Commissie van Toezicht op 3 januari 2007 blijkt onder meer dat zij heeft verklaard dat de

veiligheidsonderzoekers de echtgenote bij aanvang van het gesprek hadden meegedeeld dat dit gesprek werd gevoerd vanwege het veiligheidsgevoelige werk van haar man. Daarbij hadden de veiligheidsonderzoekers haar uitgelegd dat het huwelijk van verzoeker met een 26 jaar jongere vrouw uit Kirgizië de directe aanleiding was geweest voor het veiligheidsonderzoek. Verzoekers echtgenote had dit begrepen. Z had de vragen gesteld en verzoekers echtgenote beschreef zijn houding als negatief. Dit had zij opgemaakt uit de manier van aankijken van Z en diens reactie op haar antwoorden. Als voorbeeld van de negatieve houding van Z noemde de echtgenote dat Z haar aan de hand van documenten in het nauw probeerde te drijven.

Verzoekers echtgenote was meerdere malen gevraagd of haar huwelijk met verzoeker een huwelijk uit liefde of een huwelijk uit berekening was. Verzoekers echtgenote had meerdere malen verklaard dat het een huwelijk uit liefde was.

Z had tijdens het gesprek niet gezegd dat Nederland niet vriendelijk voor haar zou zijn of dat zij niet welkom zou zijn. Wel had de echtgenote zelf aan de veiligheidsonderzoekers verteld dat een vriend van verzoeker niet met verzoeker en zijn echtgenote wilde praten omdat hij een afkeer had van mensen uit het oostblok. In dit kader had Z volgens de echtgenote van verzoeker iets gezegd in de trant van: "Wat had je dan gedacht?" Verzoekers echtgenote was van mening dat Z hiermee de suggestie deed het eens te zijn met de betreffende vriend van verzoeker.

De veiligheidsonderzoekers hadden tijdens het gesprek nooit tegen verzoekers echtgenote gezegd dat zij loog. Verzoekers echtgenote beoordeelde het gedrag van de veiligheidsonderzoekers als "lacherig" Hieruit maakte zij op dat de veiligheidsonderzoekers weinig geloof hechtte aan haar verhaal. Ook probeerden zij haar onderuit te halen wanneer zij verkeerde data noemde.

De echtgenote van verzoeker had het gesprek niet als leuk ervaren. De vraagstelling zou ze niet onacceptabel willen noemen, eerder belachelijk. Zij had de vraagstelling ook niet als intimiderend ervaren.

7. Verzoeker deelde de Nationale ombudsman in een nadere schriftelijke reactie van 28 juli 2008 het volgende mee:

"...Het is erg teleurstellend te lezen dat de medewerkers van de MIVD vinden dat zij op geen enkele wijze intimidatie hebben gebruikt.

Zij hebben voordat de gesprekken plaatsvonden niet met mijn bedrijfsarts en/of mijn cardioloog overlegd, je kunt niet er van uit gaan dat alles hetzelfde is bij iedereen.

Zij hebben hun gesprek aangekondigd met de mededeling dat zij "toevallig" in Noorwegen moesten zijn en dan even met mij wilden praten.

Pas aan het einde van de morgen op de eerste dag werd mij verteld dat de gesprekken twee dagen zouden duren.

Zoals ik al eerder vermeld heb werd ik gedwongen om overal op te antwoorden anders zou er geen verklaring van bezwaar kunnen worden afgegeven hetgeen betekent ontslag en geen pensioen. Als dat geen druk uitoefenen is (intimideren) dan weet ik het niet. Vooraf stond reeds vast bij deze MIVD medewerkers dat ik uit Noorwegen weg moest of de dienst uit moest vanwege mijn "gevaarlijke" huwelijk. Ik ervaar de actie/houding van de adjudant nog steeds als rancune.

Zoals u weet ben ik op grond van hun rapport uit mijn functie ontheven en naar Nederland terug geplaatst, hetgeen ons grote emotionele en financiële schade heeft toegebracht. (Ik ondervind nog dagelijks deze gevolgen.) Ten overvloede nog vermeld dat na mijn terugplaatsing bleek dat mijn veiligheidsmachtiging niet werd verlaagd maar op hetzelfde niveau bleef.

Ergens klopt er dus iets niet!

Ik heb heel duidelijk het gevoel dat er bij Defensie/MIVD van alles aan gedaan wordt om "fouten" te verdoezelen.

Het kost mij nu teveel emotie om op alle punten dieper in te gaan, maar het is mij duidelijk dat de MIVD zijn medewerkers ten koste van alles (dus ook mij) wil dekken..."

II. Beoordeling

8. Verzoeker klaagt over de wijze waarop hij en zijn echtgenote door een met naam genoemde medewerker van de MIVD in het kader van een veiligheidsonderzoek op 8 en 9 maart 2006 zijn bejegend. Verzoeker stelt dat hij door de betreffende medewerker op uiterst agressieve en intimiderende wijze is verhoord en dat aan hem grievende vragen zijn gesteld.

9. Verzoeker vervulde in de tijd dat het veiligheidsonderzoek plaatsvond een vertrouwensfunctie bij het ministerie van Defensie. Voor deze functie is een Verklaring van Geen Bezwaar vereist. Naar aanleiding van het huwelijk van verzoeker met een vrouw uit Kirgizië vond een hernieuwd veiligheidsonderzoek plaats. Er werden op 8 en 9 maart 2006 drie gesprekken gevoerd met verzoeker en een gesprek met de echtgenote van verzoeker. Deze gesprekken werden gevoerd door twee medewerkers van de MIVD. Een van deze medewerkers voerde het overgrote deel van het gesprek, de andere veiligheidsonderzoeker vervulde voornamelijk een luisterende rol.

10. Verzoeker, die in januari 2006 een hartstilstand heeft overleefd, klaagt er over dat verzuimd is bij hem te informeren of hij vanwege zijn gezondheidstoestand wel in staat was het veiligheidsonderzoek te ondergaan alsmede dat van te voren niet was meegedeeld

hoe lang de gesprekken zouden duren.

11. Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat bestuursorganen zich in hun bejegening van burgers hulpvaardig opstellen. Dit betekent tevens dat een ambtenaar bij de ondervraging van een burger er rekening mee houdt of diens gezondheidstoestand een ondervraging niet in de weg staat.

12. Het was beide veiligheidsonderzoekers bekend dat verzoeker een hartstilstand had overleefd. Volgens de veiligheidsonderzoekers was om die reden van te voren bij verzoeker geïnformeerd of hij in staat was het veiligheidsonderzoek te ondergaan. Tevens was een arts geraadpleegd. Deze arts had aangegeven dat bij een hartstilstand geen restschade optreedt. Veiligheidsonderzoeker Y had op 27 februari 2006 bij verzoeker telefonisch geïnformeerd hoe hij zich voelde. Voorts stellen de veiligheidsonderzoekers dat zij verzoeker vlak voor het gesprek nogmaals hadden gevraagd naar zijn lichamelijke toestand. Volgens de veiligheidsonderzoekers had verzoeker aangegeven zich goed te voelen, hetgeen overeenstemde met de waarneming van de veiligheidsonderzoekers.

Verder hebben zowel verzoeker als de veiligheidsonderzoekers verklaard dat verzoeker tijdens de gesprekken niet heeft aangegeven zich niet goed te voelen.

13. De verklaringen van verzoeker en de veiligheidsonderzoekers ten aanzien van het informeren of verzoeker vanwege zijn gezondheidstoestand wel in staat was het veiligheidsonderzoek te ondergaan zijn niet met elkaar in overeenstemming. Dit doet er echter niet aan af dat de Nationale ombudsman het aannemelijk acht dat de veiligheidsonderzoekers bij het veiligheidsonderzoek in voldoende mate rekening hebben gehouden met de gezondheidstoestand van verzoeker en dat er voor hen geen reden was om aan te nemen dat verzoeker niet in staat was het veiligheidsonderzoek te ondergaan. Wel had het aanbeveling verdiend indien de veiligheidsonderzoekers tijdens het gesprekken hadden geïnformeerd of de gesprekken fysiek niet te belastend voor hem waren. Anderzijds had ook van verzoeker mogen worden verwacht dat hij zelf had aangegeven wanneer het veiligheidsonderzoek fysiek voor hem te belastend zou worden. Wat hier ook van zij, niet gesteld kan worden dat de veiligheidsonderzoekers uit het oogpunt van een correcte bejegening jegens verzoeker zijn tekortgeschoten.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

14. Ten aanzien van de duur van de gesprekken geeft verzoeker aan dat hem niet is meegedeeld dat het geen standaardonderzoek zou betreffen en dat niets is gezegd over de duur van het onderzoek. Een van de veiligheidsonderzoekers geeft aan dat hij verzoeker van te voren heeft gebeld en tegen hem heeft gezegd dat er waarschijnlijk twee of drie gesprekken met hem zouden worden gevoerd, afhankelijk van wat de gesprekken zouden opleveren. Normaal duurt een dergelijk gesprek minstens 3 uur.

15. Verzoeker wist dat er op 8 en 9 maart 2006 met hem en zijn echtgenote gesprekken zouden plaatsvinden. Wat betreft het vermelden van de duur van de gesprekken en de vraag of verzoeker kon weten dat het geen standaardonderzoek betrof, verschillen de lezingen. Nu niet is gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan de lezing van de een meer aannemelijk is dan de lezing van de ander, onthoudt de Nationale ombudsman zich op dit punt van het geven van een oordeel.

16. Voorts klaagt verzoeker over de wijze waarop hij en zijn echtgenote tijdens de gesprekken door een van de veiligheidsmedewerkers zijn bejegend. Verzoeker had de indruk dat hij als een misdadiger werd verhoord en had de vraagstelling als uiterst agressief en intimiderend ervaren. Volgens verzoeker was hem onder meer meegedeeld dat hij, gelet op zijn huwelijk met een vrouw uit het voormalige Warschau Pact als een groot risico werd beschouwd, dat hij niet goed bij zijn hoofd was door met haar te trouwen en was gevraagd naar zijn seksuele relatie met zijn echtgenote.

17. Het vereiste van correcte bejegening houdt ook in dat bestuursorganen de menselijke waardigheid van burgers respecteren door hen niet alleen als drager van rechten en plichten, maar ook als mens te beschouwen en hen menswaardig te behandelen.

Dit beginsel impliceert tevens dat het veiligheidsonderzoek moet voldoen aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit.

18. Vaststaat dat aan verzoeker is meegedeeld dat hem een aantal vragen zouden worden gesteld en dat wanneer deze vragen niet door verzoeker zouden worden beantwoord er het risico bestond dat geen Verklaring van Geen Bezwaar kon worden afgegeven. Gelet op het feit dat verzoeker een vertrouwensfunctie vervulde binnen de NATO en op zijn huwelijk met een 26 jaar jongere een vrouw uit het voormalige Warschau Pact is het begrijpelijk dat er in het kader van dat veiligheidsonderzoek aan verzoeker indringende vragen werden gesteld om te kunnen beoordelen of verzoeker door zijn huwelijk al dan niet een veiligheidsrisico was geworden. Dit betekent ook dat verzoeker gewezen mocht worden op het feit dat indien hij deze vragen niet zou beantwoorden aan hem mogelijk geen Verklaring van Geen Bezwaar zou worden afgegeven. Tevens kunnen er vragen worden gesteld die nodig zijn om te kunnen vaststellen of verzoeker chantabel is. Hierbij valt te denken aan een mogelijke gokverslaving, (verslaving aan) medicijngebruik en vragen over (vroegere) relaties. Dat verzoeker hierover nadere vragen zijn gesteld is inherent aan het veiligheidsonderzoek. Van het stellen van dergelijke vragen kan niet worden gesteld dat de betrokken veiligheidsonderzoeker zich uit het oogpunt van correcte bejegening jegens verzoeker niet juist zou hebben gedragen. In zoverre is de onderzochte gedraging behoorlijk.

19. Ten aanzien van de klacht van verzoeker dat aan hem was gevraagd naar zijn seksuele relatie met zijn echtgenote wordt het volgende opgemerkt. Volgens de veiligheidsonderzoekers is verzoeker gevraagd wanneer hij voor het eerst met zijn huidige

echtgenote naar bed ging om vast te kunnen stellen wat het moment was waarop ze een relatie hadden. Niet valt in te zien waarom de veiligheidsonderzoekers verzoeker expliciet deze vraag moesten stellen. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman had de veiligheidsonderzoeker kunnen volstaan met de vraag vanaf welk moment verzoeker een relatie kreeg met zijn huidige echtgenote. Het stellen van vragen over het seksuele contact tussen echtelieden acht de Nationale ombudsman een onnodige en niet functionele inbreuk op het privéleven. Door deze handelwijze heeft de veiligheidsonderzoeker jegens verzoeker uit het oogpunt van correcte bejegening niet juist jegens verzoeker gehandeld. Op dit punt is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

20. Het feit dat de veiligheidsonderzoekers in het kader van het veiligheidsonderzoek gerechtigd zijn een aantal ingrijpende vragen aan verzoeker te stellen, betekent niet dat van de veiligheidsonderzoekers niet mag worden verwacht dat zij verzoeker deze vragen op een beleefde manier stellen en zich jegens verzoeker op een neutrale en onbevooroordeelde wijze opstellen.

Volgens verzoeker heeft de veiligheidsonderzoeker jegens hem onder meer opgemerkt dat hij niet goed bij zijn hoofd was om te trouwen met iemand uit het voormalige Warschau Pact, dat hij beter bij zijn vorige relatie had kunnen blijven, dat verzoekers echtgenote illegaal naar Noorwegen was gekomen, dat verzoeker gokverslaafd was en dat zijn verklaringen niet werden geloofd.

De veiligheidsonderzoekers merken op dat zij verzoeker soms op een indringende wijze vragen hebben gesteld en op strenge wijze hebben toegesproken om verzoeker terug te brengen tot de kern waarom het ging. Soms werd tegen verzoeker gezegd dat de indruk bestond dat hij niet helemaal de waarheid sprak. Beide veiligheidsonderzoekers geven aan dat ze zich formeel hebben opgesteld en ontkennen dat verzoeker op een onheuse, intimiderende en agressieve wijze was benaderd.

De lezing van de veiligheidsonderzoekers en die van verzoeker zijn op deze punten niet met elkaar in overeenstemming. Nu niet is gebleken van feiten en omstandigheden op grond waar van de lezing van de een meer aannemelijk is dan de lezing van de ander onthoudt de Nationale ombudsman zich op deze punten van het geven van een oordeel.

21. Verzoeker klaagt er tevens over dat zijn echtgenote door de veiligheidsmedewerker op een intimiderende, discriminerende wijze is bejegend en dat hij zich jegens haar beledigend heeft gedragen.

Volgens verzoeker is aan zijn echtgenote gevraagd wie haar met de opdracht om hem in te palmen naar Noorwegen heeft gestuurd. Tevens zou haar te kennen zijn gegeven dat Nederland niet vriendelijk tegenover haar zal zijn.

22. Uit het onderzoek door de Nationale ombudsman naar dit klachtonderdeel is gebleken dat de echtgenote van verzoeker de houding van de veiligheidsmedewerker als negatief heeft ervaren. Dit had zij opgemaakt uit de manier waarop deze medewerker haar had aangekeken en uit zijn reactie op haar antwoorden. De veiligheidsmedewerker had haar aan de hand van documenten in het nauw proberen te drijven. Ook was haar meerdere malen gevraagd of zij uit liefde dan wel uit berekening met verzoeker was getrouwd.

Er was niet tegen haar gezegd dat zij niet welkom zou zijn in Nederland. Wel had verzoekers echtgenote verteld dat een vriend van verzoeker niet met haar wilde praten, omdat hij een afkeer had van mensen uit het Oostblok. In dat kader had de veiligheidsonderzoeker iets gezegd in de trant van: "Wat had je dan gedacht". Door deze opmerking had verzoekers echtgenote de indruk gekregen dat de veiligheidsonderzoeker het met deze mededeling eens was.

23. De verklaringen van de beide veiligheidsonderzoekers houden in dat zij verzoekers echtgenote hebben doorgevraagd over het huwelijk. Dit om vast te stellen of het een huwelijk uit liefde was of dat andere redenen een rol speelden. Door de veiligheidsmedewerkers wordt ontkend dat zij verzoekers echtgenote onheus zouden hebben bejegend en dat zij tegen haar zouden hebben gezegd dat verzoekers echtgenote niet welkom zou zijn in Nederland.

24. Uit het vorenstaande blijkt dat de lezing van verzoekers echtgenote en de lezing van de veiligheidsonderzoekers niet met elkaar in overeenstemming zijn. Nu niet is gebleken van feiten en omstandigheden op grond waarvan de lezing van de een meer aannemelijk is dan de lezing van de ander, onthoudt de Nationale ombudsman zich op dit punt van het geven van een oordeel.

Slotbeschouwing

De degelijkheid van veiligheidsonderzoeken bij overheidspersoneel met bijzondere functies is voor de overheid van belang omdat de uitkomst voldoende betrouwbaar moet zijn. Voor het betrokken personeel is dit onderzoek ingrijpend omdat de overheid de persoonlijke levenssfeer van betrokkene en zijn omgeving binnentreedt. Ook is betrokkene voor zijn aanstelling ervan afhankelijk. Deze afhankelijkheid schept een bijzondere verantwoordelijkheid voor de MIVD bij het uitvoeren van veiligheidsonderzoek. In het bijzonder moet gewaarborgd zijn dat de veiligheidsonderzoekers proportioneel optreden bij het bepalen van de intensiteit en reikwijdte van hun onderzoek.

In deze zaak valt op dat het veiligheidsonderzoek op een gevoelig punt te ver is gegaan: er is verschil tussen bevraging over het hebben van een relatie tot een ander of ingaan op het seksuele contact dat een uitdrukingsvorm is van deze relatie. Deze grensoverschrijding valt te betreuren. Voorts valt op dat op een belangrijk aantal punten de weergave van de inhoud van het onderzoek tussen verzoeker en zijn echtgenote en de

veiligheidsonderzoekers verschillend is zodanig dat de Nationale ombudsman zich moet onthouden van een oordeel op een aantal punten. Dat geeft dit rapport een onbevredigend karakter.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat het toezicht op de correctheid van veiligheidsonderzoek gediend zou kunnen worden met het met audioapparatuur opnemen van de gesprekken. De huidige technische mogelijkheden dragen ertoe bij dat tegen lage kosten registratie een - eventueel gecodeerde - opslag mogelijk is. Dit vormt voor de Nationale ombudsman reden om een aanbeveling te doen.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, is

niet gegrond ten aanzien van:

- het stellen van vragen in het kader van het veiligheidsonderzoek;
- het niet informeren naar de gezondheidstoestand van verzoeker;

gegrond ten aanzien van:

- het stellen van de vraag aan verzoeker vanaf welk moment hij met zijn huidige echtgenote naar bed ging, wegens schending van het vereiste van correcte bejegening;

Ten aanzien van de wijze waarop verzoeker en zijn echtgenote tijdens het veiligheidsonderzoek zijn bejegend en de wijze waarop de vragen zijn gesteld onthoudt de Nationale ombudsman zich van het geven van een oordeel.

Aanbeveling

Geeft de minister van Defensie in overweging om eventueel in samenspraak met de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichten en Veiligheidsdiensten te onderzoeken of het mogelijk is om de gesprekken in het kader van veiligheidsonderzoek door de MIVD te registreren met audiomiddelen.

De minister van Defensie liet de Nationale ombudsman bij brief van 30 oktober 2008 weten dat het standaard opnemen van gesprekken in het kader van een veiligheidsonderzoek technisch te realiseren is maar niet wenselijk. Het karakter van het gesprek kan veranderen wanneer het gesprek wordt opgenomen en dit zal volgens de minister de kwaliteit van het veiligheidsonderzoek niet ten goede komen.

De Nationale ombudsman kan zich verenigen met de beweegredenen van de minister om de aanbeveling niet op te volgen.

Onderzoek

1. Algemeen

In het geval van een onderzoek naar aanleiding van een klacht over de MIVD kunnen onderzoek en rapportage doorgaans niet met eenzelfde openheid plaatsvinden als in andere zaken gebruikelijk is.

Ingevolge artikel 9:31, vierde lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kan de minister van Defensie het verstrekken van de door de Nationale ombudsman gevraagde gegevens weigeren of bepalen dat alleen de Nationale ombudsman van die gegevens mag kennis nemen indien daarvoor gewichtige redenen zijn. Gewichtige redenen kunnen zijn strijd met een wettelijke geheimhoudingsplicht of met het belang van de Staat. Op grond van artikel 83, vierde lid, van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wivd) dient de Nationale ombudsman zich bij zo'n beslissing van de minister neer te leggen.

Indien de Nationale ombudsman een onderzoek instelt naar aanleiding van een klacht over de MIVD, stelt hij de minister van Defensie, en eventueel een of meer betrokken ambtenaren in de gelegenheid om op de klacht te reageren. De Nationale ombudsman maakt daarbij gebruik van de in de Awb gegeven onderzoeksbevoegdheden. In voorkomende gevallen verstaat de substituut-ombudsman zich persoonlijk met medewerkers van de MIVD of neemt hij persoonlijk kennis van relevante gegevens (artikel 83, vijfde lid, Wivd). Langs deze weg wordt informatie verkregen die de Nationale ombudsman nodig heeft voor zijn onderzoek.

2. Het onderhavige onderzoek

Op 4 juli 2007 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer X teQ, met een klacht over een gedraging van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Defensie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. De minister beriep zich op vertrouwelijkheid van de door hem verstrekte informatie. De substituut-ombudsman mr. Van Dooren verstond zich persoonlijk met medewerkers van de MIVD ten einde de door de minister van Defensie verstrekte informatie bij deze dienst te verifiëren.

Daarnaast werd de betrokken medewerker de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven.

Deze maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De reacties van betrokkenen gaven aanleiding het verslag aan te vullen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

1. Verzoekschrift van verzoeker aan de Nationale ombudsman van 2 juli 2007.
2. Reactie van de minister van Defensie van 19 oktober 2007.
3. De door de minister van Defensie op 11 november 2007 aan de substituut-ombudsman verstrekte informatie.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond